

**Звіт про результати публічного громадського обговорення
проєкту Стратегії сприяння реалізації прав і можливостей ромської
національної меншини в українському суспільстві
на період до 2030 року**

1. Найменування органу виконавчої влади, який проводив обговорення

Державна служба України з етнополітики та свободи совісті (далі – ДЕСС).

2. Зміст питання або назва проєкту акта, що виносилися на обговорення

У грудні 2020 року сплив термін дії Стратегії захисту та інтеграції в українське суспільство ромської національної меншини до 2020 року та Плану заходів щодо реалізації Стратегії захисту та інтеграції в українське суспільство ромської національної меншини до 2020 року, затверджених у 2013 році. На їх заміну та на виконання пункту 537 Плану пріоритетних дій Уряду, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09 вересня 2020 р. № 1133-р, ДЕСС розроблено проєкт Стратегії сприяння реалізації прав і можливостей ромської національної меншини в українському суспільстві на період до 2030 року (далі – Стратегія).

Проєкт Стратегії спрямований на створення умов, що сприяють реалізації прав і можливостей представників ромської національної меншини з урахуванням викликів складних життєвих обставин¹ і прагнень людини до повноцінної самореалізації в культурному, соціальному, економічному й політичному житті суспільства. Запропоновано втілити комплекс заходів, спрямованих на захист прав людини з урахуванням множинних форм дискримінації, яких зазнають ромські жінки та дівчата, маломобільні групи населення й особи, що опинились у складних життєвих обставинах. Зокрема проєктом Стратегії передбачені заходи у сфері забезпечення документами, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, правового захисту та безпеки, освіти, охорони здоров'я, працевлаштування та соціального захисту, житлово-побутових умов, культури.

3. Інформація про осіб, які взяли участь в обговоренні

Проєкт Стратегії було опубліковано 16 жовтня 2020 року на офіційному веб-сайті ДЕСС у рубриці «Актуально» й після завершення обговорення відповідне оголошення залишається публічно доступним у рубриці «Громадські обговорення»/«Ромська стратегія та план заходів». Там само була

---

¹ Складні життєві обставини – обставини, що негативно впливають на життя, стан здоров'я та розвиток особи, функціонування сім'ї, які особа/сім'я не може подолати самотійно (п. 15 ст. 1 ЗУ «Про соціальні послуги»).

анонсована можливість надсилати пропозиції на електронну скриньку consultations@dess.gov.ua з 16 жовтня по 15 листопада включно.

Громадське обговорення відбулося 23 жовтня 2020 року у форматі тригодинної онлайн-зустрічі (з 11:00 до 12:30 та з 13:30 до 15:00) із голосовим і відеозв'язком. Про можливість участі в обговоренні було завчасно повідомлено на офіційній веб-сторінці ДЕСС. Зареєструватися для участі в обговоренні можна було, звернувшись на електронну адресу ДЕСС consultations@dess.gov.ua. Додатково запрошення до обговорення було надіслане понад 70 громадським об'єднанням ромської національної меншини та заінтересованим міжурядовим і міжнародним організаціям (Офіс Ради Європи в Україні, Представництво Європейського Союзу в Україні, ООН Жінки в Україні, Верховний комісар ОБСЄ з питань національних меншин, Міжнародний фонд «Відродження».)

В онлайн-зустрічі взяли участь 34 особи, із них 16 – представники громадських об'єднань ромської національної меншини, інші 18 – представники Антидискримінаційного правозахисного центру «Меморіал», ГО «Центр Права», ГО «Фонд регіональних досліджень», ГО «Добробут Золотоніщини», представники Офісу Ради Європи в Україні, Моніторингової місії ООН з прав людини, ООН Жінки в Україні, Міжнародного фонду «Відродження», радник Верховного комісара ООН у справах біженців, а також дві фізичні особи.

Окрім пропозицій та зауважень, що були висловлені безпосередньо під час обговорення, було отримано рекомендації щодо вдосконалення проєкту Стратегії, підготовлені представниками Міжнародної благодійної організації «Ромський жіночий фонд «Чіріклі», Ромської програми Міжнародного фонду «Відродження», Закарпатського обласного благодійного фонду «Благо», правозахисної спільноти та громадських організацій «Об'єднання ромських жінок «Голос Ромні», «Асоціація Ромів «Зор», «Центр Права», «Циганське національне товариство «Ромен» у Донецькій області», «Правозахисний ромський Центр», «Запорізький ромський центр «Лачо дром», «Рома України «Терніпе». Крім того, ДЕСС також отримала пропозиції до проєкту Стратегії від ООН Жінки в Україні.

4. Інформація про пропозиції, що надійшли до ДЕСС за результатами обговорення

Під час проведення публічного громадського обговорення, а також у період з 16.10.2020 по 15.11.2020 його учасниками були надані 92 пропозиції та зауваження, опис яких наведений у Додатку до цього звіту.

5. Інформація про врахування пропозицій та зауважень громадськості з обов'язковим обґрунтуванням прийнятого рішення та причин неврахування пропозицій та зауважень

Більшість пропозицій та зауважень враховано частково, частину пропозицій та зауважень враховано повністю, частину не враховано, деякі враховано редакційно.

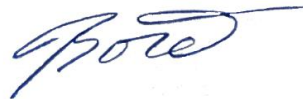
Детальний опис пропозицій та зауважень, отриманих при проведенні публічного громадського обговорення, із зазначенням причин неврахування окремих із них міститься в Додатку до цього звіту.

6. Інформація про рішення, прийняті за результатами обговорення

За результатами громадського обговорення розробником прийнято рішення про надсилання проекту акта на погодження головному розробнику (Міністерство культури та інформаційної політики України²) відповідно до вимог Регламенту Кабінету Міністрів України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007 р. № 950 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 9 листопада 2011 р. № 1156 з урахуванням змін, внесених постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 № 1285).

Додаток: на 30 арк. в 1 прим.

**Голова Державної служби України
з етнополітики та свободи совісті**

Олена БОГДАН

---

² Згідно з § 33 Регламенту Кабінету Міністрів України головним розробником проекту акта Кабінету Міністрів є орган, який вносить проект акта до Кабінету Міністрів; розробниками проектів актів Кабінету Міністрів є міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, державні колегіальні органи, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації відповідно до своєї компетенції. Згідно з Положенням про Державну службу України з етнополітики та свободи совісті, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України № 812 від 21.08.2019, Державна служба України з етнополітики та свободи совісті (ДЕСС) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра культури та інформаційної політики.

*Додаток до звіту
про результати публічного громадського
обговорення проєкту Стратегії сприяння реалізації
прав і можливостей ромської національної меншини
в українському суспільстві на період до 2030 року*

№	Інформація про авторів зауважень/пропозицій до проєкту	Зауваження / пропозиції до проєкту	Інформація про врахування зауважень / пропозицій до проєкту
1.	Представник громадської організації «Молодіжна агенція з адвокації ромської культури «Арка»	Висловлено пропозицію щодо секторальної співпраці між органами державної влади при розробленні документу.	Враховано.
2.	Представники Міжнародної благодійної організації «Ромський жіночий фонд «Чіріклі», Ромської програми Міжнародного фонду «Відродження», Закарпатського обласного благодійного фонду «Благо», правозахисної спільноти та громадських організацій «Об'єднання ромських жінок «Голос Ромні», «Асоціація Ромів «Зор», «Центр Права», «Циганське національне товариство «Ромен» у Донецькій області», «Правозахисний ромський Центр», «Запорізький ромський центр «Лачо дром», «Рома України «Терніпе»	Назву документа викласти в такій редакції: «Стратегія забезпечення рівності прав, можливостей та участі ромської національної меншини в українському суспільстві на період до 2030 р.»	Враховано частково. Права й можливості включають право й можливість участі.

	(далі – Група представників інститутів громадянського суспільства)		
3.	Представник Одеського обласного ромського конгресу, Представник Міжнародної громадської організації ромів «КЕТАНЕ», Представник Правління ромських громадських організацій Житомирщини	Стратегічним документом має бути Програма, а не Стратегія.	Не враховано. З огляду на проблематику та сформульовану мету, формат стратегії, з одного боку, задає спрямування роботи зі складною проблематикою, з іншого, уможлиблює врахування практичного досвіду реалізації попередньої та оновленої Стратегії під час розробки дворічного плану заходів на виконання десятирічної Стратегії.
4.	Представник Міжнародної громадської організації ромів «КЕТАНЕ», Представник громадської організації «Добробут Золотоніщини»	Висловлено пропозицію повністю переглянути документ.	Враховано частково. Проект документу зазнав значних змін.
5.	Представник ООН Жінки в Україні	Висловлено пропозицію щодо необхідності більш комплексної наскрізної інтеграції гендерних питань.	Враховано частково. До частини положень додано окрема згадка про необхідність врахування різного становища ромських чоловіків та жінок.
6.	Представник Міжнародного фонду «Відродження»	Висловлено пропозицію щодо необхідності використання терміну «інклюзія» замість «інтеграція».	Враховано частково. У пп. 8 і 9 Люблянських рекомендацій Верховного комісара ОБСЄ у справах національних меншин щодо інтеграції суспільств зазначено, що «інтеграція є

			процесом, що вимагає від усіх членів суспільства прийняття спільних державних інститутів і відчуття приналежності до однієї держави та інклюзивного суспільства», а «політика інтеграції повинна бути заснована на інклюзивності». Поняття інтеграції та інклюзії є синонімічними та передбачають не однобічний, а взаємний процес утворення зв'язків між частинами суспільства.
7.	ООН Жінки в Україні	В абзаці четвертому розділу I «Загальні положення» до визначених проблем, розв'язанню яких міжнародна спільнота приділяє значну увагу, додати проблему викорінення всіх форм дискримінації.	Враховано.
8.	ООН Жінки в Україні	Абзац п'ятий розділу I «Загальні положення» після слів «на захист від» доповнити словом «дискримінації».	Враховано.
9.	ООН Жінки в Україні	В абзаці п'ятому розділу I «Загальні положення» до переліку міжнародних документів щодо забезпечення права на захист від дискримінації, бідності та соціального відчуження додати Конвенцію про ліквідацію всіх форм расової дискримінації	Враховано.
10.	ООН Жінки в Україні	В абзаці шостому розділу I «Загальні положення» слова «заходи, спрямовані на дотримання прав ромських жінок» замінити словами «заходи, спрямовані на дотримання прав людини ромських жінок»	Враховано.
11.	ООН Жінки в Україні	В абзаці шостому розділу I «Загальні положення» слова «Вітчизняний та міжнародний досвід свідчать про можливість зниження кількості випадків порушення прав осіб, що належать до ромської національної меншини, зменшення бідності та соціального відчуження ромів, які опинилися у складних життєвих обставинах (далі – СЖО)» замінити словами «Вітчизняний та міжнародний досвід свідчать про можливість ефективного вирішення проблем,	Не враховано у зв'язку із виключенням положення з розділу.

		пов'язаних із дискримінацією, бідністю та соціальним виключенням представників ромської національної меншини»	
12.	ООН Жінки в Україні	В абзаці шостому розділу I «Загальні положення» після слів «охорони здоров'я,» доповнити словами «гідної праці»	Не враховано у зв'язку із виключенням положення з розділу.
13.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Мету Стратегії, відображену в абзаці першому розділу II «Мета і строки реалізації Стратегії», викласти у такій редакції: «Усунення бар'єрів та створення умов для ефективного забезпечення рівності прав і можливостей ромів у всіх сферах суспільної діяльності, зокрема соціально-економічній, а також дієвої участі ромів у процесах прийняття органами державної влади та місцевого самоврядування рішень.»	Враховано частково. З урахуванням практичних викликів і формулювань у міжнародних документах, мету Стратегії сформульовано як створення умов, що сприяють реалізації прав і можливостей представників ромської національної меншини з урахуванням викликів складних життєвих обставин і прагнень людини до повноцінної самореалізації в культурному, соціальному, економічному й політичному житті суспільства.
14.	Представник Міжнародного фонду «Відродження»	Висловлено пропозицію щодо перегляду формулювання мети, відзначивши 3 цілі: забезпечення рівності, забезпечення соціальної і економічної інклюзії, участь у прийнятті рішень	Враховано частково. З огляду на результати громадських та експертних консультацій, аналіз досвіду державної політики України та інших суспільств, мету Стратегії сформульовано як «створення умов, що сприяють реалізації прав і можливостей представників ромської національної меншини з урахуванням викликів

			складних життєвих обставин і прагнень людини до повноцінної самореалізації в культурному, соціальному, економічному й політичному житті суспільства».
15.	ООН Жінки в Україні	Розділ II «Принципи та керівні засади Стратегії» доповнити позицією «недискримінація, рівність та повага, захист та просування прав людини»	Враховано частково. Відповідні аспекти присутні, але не як один пункт.
16.	ООН Жінки в Україні	У розділі II «Принципи та керівні засади Стратегії» позицію «інтерсекційність і врахування внутрішнього розмаїття ромських громад, їхніх умов проживання, соціально-економічних особливостей регіону й місцевості проживання» викласти у редакції «інтерсекційність і врахування внутрішнього розмаїття ромських громад, включаючи стать, вік, особливі потреби підкатегорій серед ромського населення, таких як роми з інвалідністю та переселенці, а також регіональні або контекстні особливості (ромські громади в міському, сільському, інклюзивному або сегрегованому середовищі), рівень інтеграції та соціально-економічні особливості»	Враховано редакційно.
17.	ООН Жінки в Україні	Розділ II «Принципи та керівні засади Стратегії» доповнити позицією «критична оцінка – визначення чітких проміжних та кінцевих цілей та завдань, включення детальних показників прогресу та досягнень, які можна виконати та оцінити»	Враховано частково. Принцип сформульовано як «прозорість, обґрунтоване планування, моніторинг реалізації та оцінка результатів».
18.	ООН Жінки в Україні	Розділ II «Принципи та керівні засади Стратегії» доповнити позицією «партисипативний процес участі у розробці політики, вирішенні та прийнятті рішень, що стосуються питань включення ромів, а також, безпосередньо у співпраці з ромськими громадами, громадянським суспільством, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування»	Не враховано. Зазначена пропозиція дублює положення, що містяться в іншій позиції цього розділу.
19.	ООН Жінки в Україні	Розділ II «Принципи та керівні засади Стратегії» доповнити позицією «позитивні наративи та ромські зразки для наслідування у боротьбі з негативними стереотипами, упередженнями та мовою ворожнечі»	Не враховано. Зміст пропозиції не відповідає формату розділу, який містить

			принципи та керівні засади Документа.
20.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Розділ IV «Проблематика» доповнити якісним аналізом факторів, що впливають на наявність та тривалість проблем, перелічених у зазначеному розділі. До таких факторів, зокрема, віднести: 1) антициганізм, стереотипи та упереджене ставлення до ромів серед загального населення, які в свою чергу є продуктом, серед іншого, поширення і домінування викривленої, негативно забарвленої інформації та/або браком будь-якої інформації про ромів у навчальних програмах, медіа, політичному дискурсі тощо; 2) територіальна нерівність, незадовільні умови проживання та небезпечне екологічне середовище (довкілля) в районах, щільно населених ромами, що створює специфічні бар'єри для соціалізації, громадського здоров'я і якості життя, а також доступу до адміністративних і публічних послуг; 3) міжпоколінна бідність; 4) низький рівень довіри ромів до органів державної влади та місцевого самоврядування та пов'язані з цим низька обізнаність про власні права й прийняття стратегій ухилення від громадського життя; 5) стереотипи всередині ромських громад, тощо	Враховано частково. Пункти 3, 4, 7, 8 містять редакційно змінені положення з цієї пропозиції.
21.	ООН Жінки в Україні	Перше речення проблеми 1 розділу IV «Проблематика» після слів «статистичних даних» доповнити словами «з розбивкою за статтю»	Враховано частково (відповідні положення частково включено до «Загальних положень»).
22.	ООН Жінки в Україні	Проблему 4 розділу IV «Проблематика» після слів «поглиблює ізолюваність,» доповнити словами «негативно впливає на доступ до прав людини, особливо для ромських жінок,»	Враховано частково. Положення доповнено словами: «..., що в підсумку негативно впливає на дотримання прав людини».
23.	ООН Жінки в Україні	Проблему 6 розділу IV «Проблематика» доповнити реченням «Проблема доступу до освіти залишається особливо актуальною для ромських дівчат і молодих жінок, які можуть достроково припинити здобуття освіти через поширені практики ранніх шлюбів»	Враховано.
24.	ООН Жінки в Україні	Проблему 7 розділу IV «Проблематика» викласти у такій редакції: «7. Недостатнє охоплення представників ромської національної	Враховано.

		меншини базовими медичними послугами та профілактичними медичними оглядами. Низький рівень імунізації ромського населення. Рівень підліткової народжуваності серед ромських дівчат залишається високим, що пов'язується з недостатньою обізнаністю з питань репродуктивного здоров'я та обмеженим доступом до контрацепції та послуг із планування сім'ї.»	
25.	ООН Жінки в Україні	Проблему 9 розділу IV «Проблематика» викласти у такій редакції «9. Низький рівень зайнятості ромів та обмежені можливості офіційного працевлаштування. В результаті поширення незадекларованої праці, багато представників ромської національної меншини не охоплені базовими соціальними гарантіями, що надаються державою, в тому числі належним рівнем пенсійного забезпечення., З ~~в~~ урахуванням наслідків пандемії COVID-19, що передбачає зниження рівня доходів сімей, збільшення ризиків асоціальних проявів у громадах та суспільної напруги.»	Враховано частково. Положення викладено у такій формі: «8. Низький рівень офіційної зайнятості ромів через відсутність документів про громадянство та освіту, що має за наслідок зниження рівня доходів сімей, потрапляння до трудової експлуатації, соціальну незахищеність та збільшення ризиків асоціальних проявів у громадах. Через неофіційне працевлаштування багато представників ромської національної меншини не охоплені базовими соціальними гарантіями, що надаються державою, зокрема належним рівнем пенсійного забезпечення. Така ситуація призводить до замкнутого кола бідності багатьох ромських сімей».
26.	Представник громадської організації «Рома України «Терніпе»	Висловлено пропозицію щодо доповнення проєкту організаційними цілями	Враховано частково. Перелік індикаторів успішності виконання Стратегії 2030 містить показники як

			результату, так і забезпечення участі.
27.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Підрозділи розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити специфічними індикаторами прогресу, які стосуватимуться трьох аспектів мети стратегії (індикаторами результату, індикаторами інституційного забезпечення та індикаторами участі)	Враховано частково. Перелік індикаторів успішності виконання Стратегії 2030 містить показники як результату, так і забезпечення участі.
28.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Підрозділ 1 «Статистична інформація та дані» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити такими індикаторами: 1. Індикатори інституційного забезпечення: наявність чітких інструкцій та спільних методологій по збору чутливих категорій даних в рамках відомчої статистики; рівень захисту зібраних даних 2. Індикатори результату: кількість проведених соціологічних досліджень; кількість підготовлених соціальних атласів ромських громад. 3. Індикатори участі: рівень залучення ромів до підготовки методології та формулювання етнічних категорій в рамках Всеукраїнського перепису населення; рівень залучення ромів до розробки методології збору даних в рамках досліджень	Не враховано у зв'язку з тим, що проєкт Стратегії містить загальні цілі та завдання; згадані індикатори будуть доречними для планів заходів на виконання Стратегії 2030.
29.	Група представників інститутів громадянського суспільства	У другому реченні підрозділу 1 «Статистична інформація та дані» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» слова «проведення чергового Всеукраїнського перепису населення з максимальним залученням ромського населення за допомогою консультацій із представниками громадськості, зокрема з ромськими громадськими організаціями» вилучити	Не враховано у зв'язку з тим, що вказане положення було внесено до проєкту Документа за пропозицією Державної служби статистики України (вихідний Держстату №10.1-15/335-20 від 19.10.2020)
30.	Група представників інститутів громадянського суспільства	У підрозділі 1 «Статистична інформація та дані» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» передбачити завдання такого змісту: «Провести роз'яснювальну роботу в ромських громадах щодо особливостей проведення та важливості участі у Всеукраїнському переписі населення»	Враховано.

31.	ООН Жінки в Україні	Друге речення підрозділу 1 «Статистична інформація та дані» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» викласти у такій редакції: «За визначеним напрямом необхідно виконати таке основне завдання – оновити статистичні дані про соціально-економічні та соціально-демографічні характеристики населення України, у тому числі щодо етнічної приналежності, шляхом: - проведення чергового Всеукраїнського перепису населення, щоб забезпечити повне опитування з максимальним залученням ромського населення за допомогою консультацій із представниками громадськості, зокрема з ромськими громадськими організаціями; - вдосконалення підходів ведення дезагрегованої за статтю відомчої статистики, зокрема щодо чутливих категорій даних; - проведення гендерного аналізу зібраних даних для кращого розуміння потенційних викликів та «розривів», пов'язаних зі статтю, - проведення соціологічних досліджень щодо чисельності, соціально-демографічного складу, соціально-економічного становища й особливостей розселення ромського населення, із забезпеченням належної дезагрегації даних за статтю, віком, статусом інвалідності, місцевістю проживання та іншими соціально-демографічними характеристиками, зокрема з урахуванням досвіду досліджень у форматі «соціальних атласів» ромських громад.»	Враховано частково. Положення підрозділу 1 розділу V викладено в такій редакції: «1. Статистична інформація та дані. Ефективне впровадження й моніторинг державної політики вимагає наявності методологічно обґрунтованих і верифікованих даних. З метою оцінки ефективності виконання завдань Стратегії 2030 необхідно спиратися на дані про соціально-демографічні характеристики та соціально-економічне становище ромської національної меншини. За визначеним напрямом необхідно виконати таке основне завдання – оновити статистичні дані щодо демографічних та соціально-економічних характеристик ромської національної меншини України шляхом: - залучення до проведення чергового Всеукраїнського перепису населення ромського населення за допомогою консультацій із представниками громадськості, зокрема з громадськими об'єднаннями

			ромської національної меншини, та через роз'яснювальну роботу в ромських громадах щодо особливостей проведення та важливості участі у Всеукраїнському переписі населення; - підтримки та стимулювання проведення фахових досліджень щодо чисельності, демографічного складу, соціально-економічного становища й особливостей розселення ромського населення, із забезпеченням належної дезагрегації даних за віком, статтю, статусом інвалідності та іншими соціально-демографічними характеристиками, з урахуванням досвіду досліджень у форматі «соціальних атласів» ромських громад.»
32.	Група представників інститутів громадянського суспільства	У завданні 2 підрозділу 2 «Правовий захист і протидія дискримінації» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» замінити слова «рівень правової обізнаності» словами «рівень обізнаності про антициганізм, дискримінацію за етнічною або расовою ознакою та інструменти протидії їм», а також доповнити перелік цільових аудиторій, доповнивши словами “працівників засобів масової інформації”	Враховано частково. Положення сформульовано як «Забезпечити дотримання положень щодо заборони та недопущення проявів упередженого ставлення і дискримінації за етнічною чи расовою ознакою працівниками органів

			державної влади, органів місцевого самоврядування, медичними працівниками, працівниками соціальних та екстрених служб, правоохоронних органів, центрів надання адміністративних послуг, працівників засобів масової інформації».
33.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Завдання 4 підрозділу 2 «Правовий захист і протидія дискримінації» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» викласти у такій редакції: «Полегшити доступ до вторинної правової допомоги для осіб без документів, що посвідчують особу, а також осіб, потерпілих від дискримінації, злочину на ґрунті ненависті, мови ненависті, зумовлені упередженням ставленням, відповідно до національного законодавства та міжнародного права, шляхом ініціювання внесення змін до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» та інших нормативних документів»	Не враховано, оскільки положення було змінено у відповідності до пропозицій Міністерства юстиції України (вихідний лист Мін'юсту №50037/23588-26-20/11.6.4 від 10.11.2020).
34.	ООН Жінки в Україні	У завданні 5 підрозділу 2 «Правовий захист і протидія дискримінації» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» позицію «проведення просвітницької роботи з представниками ромської національної меншини в місцях їх компактного проживання щодо їхніх прав та обов'язків, можливостей соціальної допомоги» виключити	Не враховано у зв'язку з внесенням змін до вказаного положення відповідно до наступної пропозиції.
35.	ООН Жінки в Україні	Завдання 5 підрозділу 2 «Правовий захист і протидія дискримінації» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити позиціями: «підвищити обізнаність представників ромської національної меншини з питань дискримінації, в тому числі за ознакою етнічної приналежності та статі, та вітчизняних нормативних рамок і механізмів захисту від дискримінації», «боротьба з множинною та структурною дискримінацією та етнічною ненавистю, антиромськими	Враховано частково. Пункти 6 і 7 цього розділу викладено в такій редакції: «5.Знизити рівень упередженого ставлення до ромів шляхом розробки, підтримки та проведення відповідних інформаційних кампаній і

		настроями, ксенофобією, мовою ворожнечі щодо ромів, зокрема, щодо ромських жінок, ромських дітей і молоді, ромів з інвалідністю, літніх ромів, ромів без громадянства, та забезпечити відповідальність за злочини проти ромів та належну кваліфікацію як злочини на ґрунті ненависті», «посилення зусиль щодо боротьби з рівнем крайньої бідності, соціальними та економічними нестатками серед ромського населення з метою забезпечення ефективної підтримки рівності та недискримінації ромів», «підтримування національного діалогу, який є всеохоплюючим та шанує різноманітність»	просвітницької роботи, зокрема за допомогою збільшення обігу інформації про позитивні приклади взаємодії між ромськими і неромськими громадами. 6. Підвищити рівень обізнаності представників ромської національної меншини про функціонування суспільних інститутів, гарантовані законодавством України права та встановлені законодавством України обов'язки шляхом проведення просвітницької роботи з представниками ромської національної меншини в місцях їх компактного проживання щодо їхніх прав та обов'язків, можливостей соціальної допомоги, а також щодо виявлення та механізмів боротьби з дискримінацією, зокрема за ознакою національної приналежності».
36.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Доповнити підрозділ 2 «Правовий захист і протидія дискримінації» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» завданням такого змісту: «Запровадити ефективну систему моніторингу та реагування на випадки антициганізму: мови ворожнечі, зокрема і в мережі Інтернет, злочинів на ґрунті нетерпимості проти ромів, та булінгу (цькування) ромських дітей в шкільному середовищі.»	Враховано частково (включено у зміненому вигляді у якості заходу на виконання завдання 2 цього напрямку).

37.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Доповнити підрозділ 2 «Правовий захист і протидія дискримінації» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» завданням такого змісту: «Підвищити рівень обізнаності та доступ ромів до механізмів оскарження випадків антициганізму, зокрема мови ворожнечі та злочинів на ґрунті нетерпимості, а також запровадити ефективну систему підтримки та захисту людей, що постраждали внаслідок таких дій або оскаржують їх.»	Враховано частково. Відповідні положення почасті внесено до пункту (завдання) 6 цього підрозділу.
38.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Доповнити підрозділ 2 «Правовий захист і протидія дискримінації» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» завданням такого змісту: «Знизити рівень упередженого ставлення до ромів, їхньої стереотипізації та стигматизації, зокрема шляхом: 1) розробки, підтримки та проведення інформаційних кампаній, освітньої та просвітницької роботи, 2) включення до шкільних навчальних програм, підручників та посібників інформації про етнокультурне розмаїття України, в якому відображена ромська історія, культура та практики взаємодії між громадами в питаннях побудови української державності.» 3) протидії поширенню матеріалів, що відтворюють чи зміцнюють дискримінаційні уявлення, схвалюють або провокують дискримінацію, зокрема множинну щодо ромських жінок, а також насильство за ознакою статі та національності.»	Враховано частково. Відповідні положення почасті включено до пунктів (завдання) 2, 5 цього підрозділу, до пункту (завдання) 2 підрозділу 7 розділу V.
39.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Доповнити підрозділ 2 «Правовий захист і протидія дискримінації» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» завданням такого змісту: «Збільшити обіг інформації про позитивні приклади взаємодії між ромськими і не-ромськими громадами, внесок ромів у розвиток країни та громад, історію та культуру ромів у в засобах масової інформації та мережі Інтернет, а саме через: 1) підготовку та поширення відповідних матеріалів через державні та комунальні засоби масової інформації. 2) стимулювання приватних засобів масової інформації до підготовки та поширення таких матеріалів із дотриманням принципу незалежності медіа.»	Враховано частково. Відповідне завдання включено до пункту (завдання) 5 розділу підрозділу 2 розділу V.

40.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Доповнити підрозділ 2 «Правовий захист і протидія дискримінації» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» завданням такого змісту: «Підвищити рівень залученості ромів до медійного сектору, зокрема шляхом організації цільової аутрич роботи в ромських громадах та впровадження програм навчання та рекрутингу журналістів і ведучих з числа ромів.»	Не враховано у зв'язку з дотриманням норм чинного законодавства щодо недискримінації.
41.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Завдання 2 підрозділу 3 «Доступ до якісної освіти» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити позиціями «розробка методології та інтеграція у навчальні програми полілінгвального підходу до роботи з ромськими дітьми для охоплення освітою дітей з низьким рівнем володіння українською мовою», «розробка методології та інтеграція у навчальні програми мультикультурного підходу» для формування поваги до різноманіття та культурної толерантності навчальних середовищах», «організація цільової аутрич роботи та програм менторської підтримки для підвищення залученості ромів, які не здобули базової і повної середньої освіти, до екстернатного навчання» та «підвищення залученості ромських дітей шкільного віку до позаурочних і позакласних освітньо-розвиткових і виховних заходів, зокрема інклюзивно-інтегративного характеру»	Враховано частково з урахуванням пропозицій Міністерства освіти і науки України (вихідний лист МОН №1/12-5595 від 12.11.2020).
42.	ООН Жінки в Україні	Завдання 2 підрозділу 3 «Доступ до якісної освіти» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити позицією «запобігання достроковому припиненню освіти ромськими дітьми, з урахуванням гендерних відмінностей, шляхом створення цільових умов, що сприятимуть завершенню процесу здобуття освіти (загальної та середньої)»	Враховано частково. Положення включено до пункту (завдання) 2 підрозділу 3 з урахуванням пропозицій Міністерства освіти і науки України (вихідний лист МОН №1/12-5595 від 12.11.2020).
43.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Завдання 4 підрозділу 3 «Доступ до якісної освіти» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити такими словами: «зокрема шляхом запровадження стимулів для ромської молоді у вигляді програм стипендійної підтримки і квотування або пільгового вступу до професійно-технічних та/або вищих навчальних закладів»	Не враховано у зв'язку з законодавчим обмеженням на обробку персональних даних про етнічне походження (Стаття 7 Закону України

			«Про захист персональних даних»).
44.	ООН Жінки в Україні	Підрозділ 3 «Доступ до якісної освіти» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити завданням «5. Підвищити обізнаність батьків, які належать до різних етнічних груп, про переваги національного різноманіття»	Не враховано, оскільки положення, що стосуються попередження дискримінації та визнання цінності етнічного розмаїття, містяться в підрозділах 2 і 7 розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії».
45.	ООН Жінки в Україні	Підрозділ 3 «Доступ до якісної освіти» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити завданнями «6. Навчити вчителів та інших шкільних працівників історії, культури ромів та методів визнання та боротьби з дискримінацією та її корінними причинами, включаючи несвідоме упередження; підвищити обізнаність щодо важливості недискримінаційної освіти та ефективного рівного доступу до система загальної освіти», «7. Забезпечити адекватний освітній рівень шкіл у сільських та віддалених районах з великою кількістю ромських учнів та відповідність міжнародним стандартам», «8. Ліквідувати територіально-сегреговані школи шляхом складання конкретних планів подолання труднощів, спричинених дистанцією між ромськими учнями та несегрегованими школами із залученням місцевих громад та постраждалих ромських громад (шляхом вирішення житлових питань, бідності)», «9. Забезпечити, аби навчальні програми відображали різноманітність України та давали можливість ромським учням/студентам пізнати своє власне походження, культуру» та «10. Поліпшити доступ ромських дітей до освіти, знизити рівень неписьменності та відмови від відвідування шкіл, зокрема серед ромських дівчат-підлітків»	Враховано частково (шляхом внесення зазначених пропозицій до інших завдань підрозділу 3 «Доступ до якісної освіти» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії»).
46.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Підрозділ 3 «Доступ до якісної освіти» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити завданням «Підвищити освітній рівень ромів, які проживають у сегрегованих або тимчасових поселеннях, шляхом підтримки заходів	Враховано частково з урахуванням зауважень Міністерства освіти і науки

		неформальної та інформальної освіти, зокрема через механізми соціального замовлення відповідних програм і послуг в неурядових організацій.»	України (вихідний лист МОН №1/12-5595 від 12.11.2020).
47.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Підрозділ 3 «Доступ до якісної освіти» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити завданням «Скоротити кількість ромських дітей шкільного віку, які відвідують сегреговані (з понад 75% учнів з числа ромів) загальноосвітні навчальні заклади, зокрема шляхом перегляду та перевизначення освітніх округів, протидії практикам створення окремих класів для ромських дітей в загальноосвітніх навчальних закладах, впровадження і підтримки програм міжшкільної мобільності і міжшкільних інтеграційних заходів.»	Враховано частково у частині другій завдання 2 підрозділу 3 «Доступ до якісної освіти» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії».
48.	Представник Правління ромських громадських організацій Житомирщини	Висловлено зауваження щодо положення про збільшення кількості представників ромської національної меншини серед студентів професійно-технічних закладів і закладів вищої освіти у зв'язку із відсутністю фінансування	Не враховано з огляду на недоцільність включення у Стратегію детального механізму фінансування окремих заходів (механізми реалізації завдань Стратегії будуть передбачені в планах заходів).
49.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Підрозділ 3 «Доступ до якісної освіти» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити завданням «Надати доступ до технічних засобів дистанційного навчання ромським дітям (користування ноутбуками, планшетами у місцевих освітніх просторах, хабах), які через соціально-економічний статус родини були відірвані від освітнього процесу під час карантинних заходів, аби зменшити розрив у засвоєних знаннях з однопітками»	Не враховано, оскільки вказане положення було би доцільним включити до планів заходів у разі наявності відповідного фінансування.
50.	Представник Правління ромських громадських організацій Житомирщини	Висловлено зауваження щодо можливості дистанційного навчання у зв'язку із відсутністю комп'ютерів та інтернету	Не враховано, оскільки вказане завдання було би доцільним включити до планів заходів у разі наявності відповідного фінансування.

51.	Представник Правління ромських громадських організацій Житомирщини	Висловлено зауваження щодо безкоштовних курсів державної мови	Не враховано. Відповідно до частини другої статті 21 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», особам, які належать до корінних народів, національних меншин України, іноземцям та особам без громадянства створюються належні умови для вивчення державної мови.
52.	ООН Жінки в Україні	У завданні 2 підрозділу 4 «Доступ до послуг у сфері охорони здоров'я» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» позицію щодо запровадження заходів з імунізації, медичних оглядів та профілактики захворювань доповнити уточненням «соціально-детермінованих захворювань»	Враховано.
53.	ООН Жінки в Україні	Підрозділ 4 «Доступ до послуг у сфері охорони здоров'я» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити завданнями «4. Покращити інформаційне забезпечення та сприяти ефективному доступу жінок та дівчат до доступної медичної інформації та послуг, зокрема щодо репродуктивного здоров'я та методів контрацепції.: – підвищити обізнаність ромських жінок і дівчат щодо наявних послуг у сфері репродуктивного здоров'я та покращити їх доступність; - провести оцінку потреб і розширити доступ до медичних послуг у сфері репродуктивного здоров'я шляхом залучення, за потреби, мобільних клінік» та «5. Покращити доступ до медичних послуг для ромів без документів, що посвідчують особу: - забезпечення мобільних послуг для громад, які мають ускладнений доступ до медичних послуг, та осіб з обмеженою мобільністю»	Враховано частково (шляхом внесення зазначених пропозицій до інших завдань підрозділу 4 «Доступ до послуг у сфері охорони здоров'я» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії»).

54.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Завдання 3 підрозділу 4 «Доступ до послуг у сфері охорони здоров'я» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити позицією «Підвищення обізнаності ромського населення про доступні соціальні послуги та послуги охорони здоров'я».	Враховано.
55.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Підрозділ 4 «Доступ до послуг у сфері охорони здоров'я» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити завданням такого змісту: «Забезпечити отримання у надавачів медичних послуг необхідних медичних послуг та лікарських засобів належної якості за рахунок коштів Державного бюджету України, передбачених на реалізацію програми медичних гарантій»	Не враховано. Зазначене положення вже міститься у чинному законодавстві.
56.	Група представників інститутів громадянського суспільства	У першому реченні підрозділу 5 «Підвищення якості житлово-побутових умов» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» після слів «а також тимчасових» слово «стихійних» вилучити	Враховано.
57.	ООН Жінки в Україні	Завдання 1 підрозділу 5 «Підвищення якості житлово-побутових умов» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити позицією «забезпечення рівного доступу до соціального житла шляхом прийняття критеріїв доступу, які надають пріоритет соціальним потребам»	Враховано частково. Положення викладено в такій редакції: «забезпечення ефективного доступу представників ромської національної меншини до соціального житла» у завданні 1 підрозділу 5 розділу V.
58.	Група представників інститутів громадянського суспільства	У завданні 1 підрозділу 5 «Підвищення якості житлово-побутових умов» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» у словах «скорочення вимушеної трудової міграції» слово «скорочення» замінити словом «врегулювання»	Враховано.
59.	Група представників інститутів громадянського суспільства	У завданні 1 підрозділу 5 «Підвищення якості житлово-побутових умов» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» слова «стихійних/сезонних поселеннях» слово «скорочення» замінити словами «тимчасових поселеннях»	Враховано.

60.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Завдання 1 підрозділу 5 «Підвищення якості житлово-побутових умов» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити позицією «підвищення рівня обізнаності ромів про наявні державні, регіональні та місцеві програми підтримки будівництва (придбання) житла, пільгового придбання житла»	Враховано.
61.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Завдання 1 підрозділу 5 «Підвищення якості житлово-побутових умов» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити позицією «залучення коштів для покращення житлових умов та/або екологічної ситуації в місцевостях з компактним проживанням ромів, зокрема через модернізацію поселень, побудову відповідної інфраструктури та поступової житлової та територіальної десегрегації в рамках програм містобудування»	Враховано з урахуванням деталізації джерел надходження коштів (місцеві бюджети або інші не заборонені законодавством України джерела).
62.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Завдання 1 підрозділу 5 «Підвищення якості житлово-побутових умов» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити позицією «сприяння отриманню земельних ділянок під житлове будівництво в порядку, встановленому чинним законодавством, зокрема через проведення просвітницької та роз'яснювальної роботи з цих питань в ромських громадах»	Враховано.
63.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Завдання 2 підрозділу 5 «Підвищення якості житлово-побутових умов» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» після слів «ромських родин» доповнити словами «у тому числі тих, що проживають в тимчасових поселеннях,»	Враховано.
64.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Підрозділ 5 «Підвищення якості житлово-побутових умов» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити завданням такого змісту: «Підвищити рівень санітарно-епідемічного благополуччя території і населених пунктів, де проживають представники ромської національної меншини»	Не враховано. Формулювання пропозиції не передбачає можливих способів реалізації такого завдання, попри його безсумнівну пріоритетність.
65.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Першу позицію завдання 1 підрозділу 6 «Працевлаштування, зайнятість і соціальний захист» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити словами «впровадження політик рівності та підтримки розмаїття трудових колективів»	Враховано редакційно.

66.	Група представників інститутів громадянського суспільства	У другій позиції завдання 1 підрозділу 6 «Працевлаштування, зайнятість і соціальний захист» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» слова «які не здобули неповної середньої освіти» замінити словами «які не здобули повної середньої освіти», а також доповнити «особливо ромських жінок та ромів з інвалідністю».	Не враховано, оскільки позицію змінено з урахуванням коментарів Державного центру зайнятості (вихідний лист ДЦЗ №33/1032/5766-20 від 10.11.2020).
67.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Завдання 1 підрозділу 6 «Працевлаштування, зайнятість і соціальний захист» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити позицією «підтримки ініціатив з розвитку соціальної відповідальності серед бізнесу та роботодавців»	Враховано.
68.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Завдання 1 підрозділу 6 «Працевлаштування, зайнятість і соціальний захист» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити позиціями «розроблення та реалізація програм стажування молоді з числа ромів на державних підприємства та в органах владі і місцевого самоврядування для підвищення їх конкурентоспроможності, програм підтримки молодих людей з числа ромів, що здобули перше робоче місце, особливо в сфері шкільної освіти та медицини, а також проведення цільової аутрич роботи для залучення ромів в ці програми» та «сприяння розвитку підприємницької діяльності ромів через полегшення їх доступу до програм мікрофінансування або кредитування, зокрема через впровадження і підтримку квотування у конкурсах бізнес-планів в рамках діяльності державних центрів зайнятості, а також через державне низьковідсоткове кредитування під розвиток ромських сімейних кооперативів в тому числі сільськогосподарських»	Не враховано у зв'язку з дотриманням законодавчих норм щодо недискримінації громадян за етнічною ознакою.
69.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Завдання 1 підрозділу 6 «Працевлаштування, зайнятість і соціальний захист» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити позицією «цільової підтримки ромських жінок, які стикаються з множинною дискримінацією і мають більший ризик мати обмежений доступ до основних прав та можливостей, зокрема шляхом:	Не враховано з огляду на задекларований у проєкті Стратегії напрям забезпечення документами, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України. Також,

		1. «спрощення системи доступу до проживання у кризових центрах (беручи до уваги відсутність реєстрації місця проживання, документів, що посвідчують особу) для багатодітних матерів-одиначок»	вказану пропозицію доречно у більш конкретизованій формі включити до планів заходів на виконання Стратегії.
70.	ООН Жінки в Україні	Завдання 1 підрозділу 6 «Працевлаштування, зайнятість і соціальний захист» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» викласти у такій редакції: «1. Збільшити кількість у відсотковому еквіваленті ромських чоловіків і жінок працездатного віку, які мають доступ до гідної праці та офіційного працевлаштування шляхом: ...»	Враховано редакційно.
71.	ООН Жінки в Україні	Завдання 1 підрозділу 6 «Працевлаштування, зайнятість і соціальний захист» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити позицією «створення необхідних умов для соціальної інтеграції ромів та їх рівного доступу до соціальних послуг та зайнятості»	Не враховано у зв'язку з надто загальним формулюванням позиції. Створення таких умов є однією з загальних цілей проекту Стратегії.
72.	ООН Жінки в Україні	Підрозділ 6 «Працевлаштування, зайнятість і соціальний захист» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити завданням 3 такого змісту: «3. Вжити всіх необхідних заходів для збільшення участі ромів на ринку праці, зокрема шляхом: - забезпечення професійної освіти та навчання з урахуванням їх досвіду та рівня професійних навичок; - забезпечення дотримання квот на працевлаштування для людей з обмеженими можливостями; - підвищення обізнаності щодо існуючих програм, що забезпечують пільги роботодавцям, які наймають внутрішньо переміщених осіб; - з огляду на важливість житла для отримання та збереження зайнятості, особливо у випадках внутрішньо переміщених осіб та ромів, прийняття узгодженого підходу до вирішення питань житла та працевлаштування.»	Враховано частково у вигляді положень до інших завдань підрозділу 6 «Працевлаштування, зайнятість і соціальний захист» і підрозділу 3 «Доступ до якісної освіти» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії».
73.	Представник Моніторингової місії ООН з прав людини	Висловлено пропозицію щодо створення державного замовлення-програми при вирішенні питання працевлаштування ромських молодих працівників	Не враховано у зв'язку з законодавчим обмеженням на обробку персональних даних

			про етнічне походження (Стаття 7 Закону України «Про захист персональних даних»).
74.	ООН Жінки в Україні	Розділ V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» доповнити підрозділом 7 такого змісту: «7. Залучення, представництво та участь у прийнятті рішень Представники ромської національної меншини значною мірою усунуті від політичної участі та прийняття рішень на місцевому та національному рівнях. «Невидимість» ромів на офіційному рівні обмежує потенціал тих соціальних змін, які можуть ініціювати представники ромів, та належного реагування на їхні потреби на рівні громад. Ромські жінки стикаються з особливими бар'єрами в доступі до прийняття рішень через поширення глибоко вкорінених патріархальних ставлень та гендерних стереотипів. За визначеним напрямом необхідно виконати такі основні завдання: 1) Збільшити кількість представників ромської національної меншини на всіх рівнях прийняття рішень шляхом: - збору даних щодо потреб і пріоритетів ромських громад для поінформованого прийняття рішень, - розбудови механізмів та платформ для залучення представників ромських громад до консультацій та планування, бюджетування та прийняття рішень на місцевому рівні, - заходів із підвищення обізнаності та розвитку потенціалу ромських чоловіків і жінок у сфері лідерства, розширення можливостей рівного доступу до прийняття рішень на всіх рівнях, зокрема тих рішень, що безпосередньо впливають на їхні домогосподарства та громади - розширення представництва ромських жінок у складі міжвідомчих консультативних рад та робочих груп, які працюють з питаннями захисту прав ромів, - адвокаційних зусиль з метою трансформації гендерних стереотипів і традиційного розподілу гендерних ролей між жінками	Враховано частково шляхом формулювання окремих положень зазначеної пропозиції в інших підрозділах розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії».

		та чоловіками, що обмежують можливості ромських жінок щодо доступу до освіти, зайнятості та особистої реалізації; викорінення практики раних шлюбів.»	
75.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Розділ V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» підрозділом «7. Ромська культура, мистецтво, історія, мова» із такою преамбулою: «Культура і історія ромів, які є невід’ємною частиною національної культури і історії, переважно залишаються не дослідженими, належно не документованими та недопредставленими у вітчизняному культурному просторі та дискурсі. Це призводить до культурного збіднення та втрати важливих культурних артефактів. Відповідно, є нагальна потреба у цілеспрямованій культурній політиці, що забезпечила б збереження, розвиток і поширення різноманітних проявів ромської культури в суспільстві. Більше того, це важливо не тільки тому, що ромська культура є важливою сама по собі, але й через те, що вона є інструментом, здатним забезпечити прогрес у інших сферах, як-то протидії антициганізму та управоспроможненню ромських громад, зокрема завдяки формуванню відчуття приналежності та значимості.»	Враховано частково. Положення викладено в такій редакції: «Культура та історія ромів, які, як і культура та історія всіх національних меншин та корінних народів України, є невід’ємною частиною культури та історії України, залишаються недостатньо дослідженими, належно не документованими та не повною мірою представленими в українському культурному просторі та дискурсі. Унаслідок цього постають ризики відчуження деяких представників ромської національної меншини. Відтак існує потреба в цілеспрямованій державній політиці щодо збереження й розвитку ромської культури в суспільстві поряд із культурами інших національних меншин і корінних народів України».
76.	Представник Коаліції ромських неурядових організацій України	Висловлено зауваження щодо відсутності у документі окремого розділу/напрямку щодо забезпечення розвитку ромської культури, мистецтва, мови	Враховано.

77.	Представник Моніторингової місії ООН з прав людини	Висловлено пропозицію щодо включення до курсів навчальних закладів курсу культури ромської історії	Враховано.
78.	Група представників інститутів громадянського суспільства	У підрозділі 7 «Ромська культура, мистецтво, історія, мова» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» передбачити завдання й позиції такого змісту: «1. Підвищити рівень обізнаності про ромську культуру, історію та мову, мистецькі та інші надбання, у тому числі їхнє місце в розвитку української культури та мистецтв, зокрема шляхом: 1) просвітницьких заходів щодо різноманітності ромської культури, мистецтва, мови, історії; 2) підтримки та стимулювання культурознавчих, історичних та етнографічних досліджень. 2. Посилити спроможність та створити сприятливі умови для проактивної участі ромського громадянського суспільства у сфері культурного співробітництва і діалогу, зокрема шляхом: 1) проведення просвітницької та роз'яснювальної роботи серед ромських культурних товариств щодо можливостей використання ресурсів державного та місцевих бюджетів для підтримки мистецьких ініціатив; 2) організаційної та фінансової підтримки ромських мистецьких студій, літератури, театру, кінопродукції, а також ромськомовних засобів масової інформації. 3. Забезпечити збереження та розвиток ромської мови, її кодифікацію.»	Враховано редакційно.
79.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Розділ V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» підрозділом «Участь ромів у прийнятті органами влади і місцевого самоврядування рішень» із такою преамбулою: «Ефективне залучення та участь ромів у прийнятті органами влади і місцевого самоврядування рішень, особливо з тих питань, що безпосередньо впливають на якість життя ромських громад, є передумовою та основним фактором управоспроможнення та рівності. Саме практична участь дозволяє підвищити довіру між органами влади, ромськими і не-ромськими громадами, формувати позитивні практики і образи співпраці. Відтак, підтримка участі ромів є	Враховано частково шляхом формулювання окремих положень зазначеної пропозиції в інших підрозділах розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії».

		необхідним компонентом і завданням державної інтеграційної політики.»	
80.	Група представників інститутів громадянського суспільства	У підрозділі 7 «Участь ромів у прийнятті органами влади і місцевого самоврядування рішень» розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії» передбачити завдання й позиції такого змісту: «1. Підвищити рівень залученості ромів у процесі прийняття органами влади та органами місцевого самоврядування рішень в питаннях, що прямо або опосередковано впливають на якість життя в ромських громадах, зокрема шляхом: 1) запрошення та забезпечення участі ромів у консультативно-дорадчих органах при органах влади та місцевого самоврядування, а також впровадження і реалізацію партиципативних методів і підходів прийняття рішень; 2) підтримки програм медіаторства /посередництва в ромських громадах та збільшення кількості ромів, які залучаються до них в якості медіаторів; 3) запровадження посад радників з ромських питань при головах або відповідальних департаментах/управліннях органів державної влади та місцевого самоврядування; 4) підтримку заходів із підвищення спроможності організацій громадянського суспільства, очолюваних ромами або тих, які працюють в інтересах ромських громад; 5) залучення ромських громадських організацій до участі у програмах бюджетів участі, соціального замовлення тощо.»	Враховано частково шляхом формулювання окремих положень зазначеної пропозиції в інших підрозділах розділу V «Напрями, завдання та шляхи реалізації Стратегії».
81.	ООН Жінки в Україні	У першому реченні розділу VII «Порядок реалізації та оцінки виконання Стратегії» після слів «відповідно до» додати слово «щорічних»	Не враховано у зв'язку зі значним доопрацюванням розділу VII «Порядок реалізації та оцінки виконання Стратегії» та оновленим формулюванням його позицій.

82.	Представник асоціації циган м. Татарбунари і Татарбунарського району	Висловлено зауваження щодо відсутності механізму реалізації та фінансування	Не враховано. Джерелами фінансування заходів з реалізації Стратегії є кошти державного та місцевого бюджетів, виділені в установленому порядку для забезпечення функцій та повноважень центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, і кошти з інших джерел, не заборонених законодавством. Фінансове забезпечення реалізації Стратегії здійснюватиметься також із застосуванням можливостей фінансової та технічної допомоги, яку надають Україні міжнародні установи та іноземні країни. Технічна допомога може бути залучена у вигляді експертної допомоги, необхідних матеріальних ресурсів або грошових коштів, виділених на цільові потреби.
83.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Абзац перший розділу VII «Порядок реалізації та оцінки виконання Стратегії» викласти у такій редакції: «На виконання Стратегії Державна служба з питань етнополітики та свободи совісті, як центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав	Враховано редакційно.

		національних меншин в Україні, розробляє національний план заходів, а обласні державні адміністрації розробляють регіональні плани заходів. Національний і регіональні плани заходів розробляються на період не більше трьох років та періодично оновлюються на основі: - співпраці органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських правозахисних організацій, медіаторів/посередників у ромських громадах; - міжгалузевого та міжвідомчого підходу до виконання Стратегії; - результатів моніторингу виконання завдань Стратегії 2030 та звітування про її виконання. Регіональні плани заходів розробляються з урахуванням специфіки становища, потреб, викликів, а також етнокультурних особливостей місцевих ромських громад.»	
84.	Група представників інститутів громадянського суспільства	Абзац другий розділу VII «Порядок реалізації та оцінки виконання Стратегії» викласти у такій редакції: «У рамках реалізації Стратегії 2030 та регіональних стратегій розвитку запроваджується проведення моніторингу виконання завдань шляхом порівняння фактично отриманих значень індикаторів з їх прогнозованими значеннями. Для цього: 1. У 2021 році Державна служба з питань етнополітики і свободи совісті ініціює та координує комплексне дослідження оцінки становища ромської національної меншини, яке закладе основу для подальшого моніторингу. 2. Щодвароки до 31 січня центральні органи виконавчої влади подають Державній службі з питань етнополітики та свободи совісті звіти про виконання національного плану заходів, а обласні державні адміністрації - звіти про виконання регіональних планів заходів. 3. Щодвароки до 31 березня Державна служба з питань етнополітики та свободи совісті на основі отриманих від центральних органів виконавчої влади та обласних державних адміністрацій звітів готує та публікує консолідований моніторинговий звіт про виконання Стратегії.	Враховано частково. Положення викладено в такій редакції: «У рамках реалізації Стратегії 2030 та регіональних (обласних) стратегій запроваджується здійснення моніторингу виконання завдань Стратегії 2030 шляхом порівняння фактично отриманих значень індикаторів успішності з їхніми попередніми значеннями. Для цього: - у 2021 році ДЕСС ініціює та координує планування дослідження становища ромської національної меншини, яке закладе основу для подальшого моніторингу;

		4. У 2025 та 2030 році Державна служба з питань етнополітики та свободи совісті проводить проміжну та фінальну оцінку виконання Стратегії, зокрема засобами комплексного дослідження оцінки становища ромської національної меншини та на підставі результатів періодичних моніторингових звітів й інших незалежних оцінок.»	- починаючи з 2022 року, щороку до 31 січня центральні органи виконавчої влади подають до ДЕСС звіти про виконання урядового плану заходів, а обласні та Київська міська державні адміністрації – звіти про виконання національного та відповідних регіональних планів заходів, а також дані за індикаторами успішності виконання Стратегії 2030; - починаючи з 2022 року, щороку до 31 березня ДЕСС на основі отриманих від центральних органів виконавчої влади та обласних, Київської міської державних адміністрацій звітів готує та оприлюднює консолідований моніторинговий звіт про виконання Стратегії 2030; - у 2025 та 2030 році ДЕСС проводить відповідно проміжну та фінальну оцінку виконання Стратегії 2030, зокрема за допомогою досліджень становища ромської національної меншини, періодичних моніторингових звітів, даних щодо індикаторів успішності

			виконання Стратегії 2030 та інших незалежних оцінок».
85.	ООН Жінки в Україні	До показників реалізації Стратегії у розділі VIII Очікувані результати реалізації Стратегії» висловлено зауваження, що більшість запропонованих індикаторів викликають питання, оскільки відсутні будь-які базові дані для подальшого моніторингу.	Враховано. У новому проєкті Стратегії запропоновано нові індикатори, дані для яких можливо збирати на рівні центральних та місцевих органів виконавчої влади.
86.	Представник Міжнародного фонду «Відродження»	Висловлено пропозицію доповнити перелік індикаторів (індикатори процесу, участі, якості прийняття рішень)	Враховано частково. Перелік індикаторів успішності виконання Стратегії доповнено показниками, які фактично є показниками процесу, участі та якості прийняття рішень.
87.	Представник ООН Жінки в Україні	Висловлено пропозицію встановлення верхніх крайніх меж цільових індикаторів (наприклад, охоплення абітурієнтів від 100 до 300 осіб)	Не враховано у зв'язку зі значним доопрацюванням розділу VIII «Очікувані результати реалізації Стратегії» та оновленим формулюванням його назви та положень.
88.	Група представників інститутів громадянського суспільства	У розділі VIII «Очікувані результати реалізації Стратегії» показник «Кількість письмених дорослих представників ромської національної меншини у відсотковому еквіваленті» виправити на «Кількість неписьмених дорослих представників ромської національної меншини у відсотковому еквіваленті»	Не враховано у зв'язку зі значним доопрацюванням розділу VIII «Очікувані результати реалізації Стратегії» та оновленим формулюванням його назви та положень.
89.	ООН Жінки в Україні	До показнику «Середня тривалість життя представників ромської національної меншини (жінок та чоловіків)» реалізації Стратегії у розділі VIII Очікувані результати реалізації Стратегії» висловлено зауваження щодо відсутності технічних можливостей оцінити середню очікувану тривалість життя ромів	Враховано.

90.	ООН Жінки в Україні	До показнику «Кількість безпритульних та бездомних осіб у відсотковому еквіваленті з числа ромської національної меншини» висловлено зауваження щодо сумнівної точності таких даних	Враховано.
91.	Представник Правління ромських громадських організацій Житомирщини	Висловлено зауваження, що документ носить суто декларативний характер з огляду на відсутність механізму звітності та, як наслідок, відсутність встановленої відповідальності.	Враховано частково. Механізм звітування та оцінки виконання Стратегії 2030 визначено в розділі VII «Порядок реалізації та оцінки виконання Стратегії 2030». Водночас Стратегією не може встановлюватися відповідальність за невиконання її положень.
92.	Представник громадської організації «Добробут Золотоніщини»	Висловлено зауваження, що Документ не може бути використаний для реальної роботи по вирішенню проблем	Не враховано з огляду на відсутність предметної пропозиції.